

ІННОВАЦІЇ У ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТА «ІНОЗЕМНА МОВА» НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ТА В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

У статті представлено систему, зміст та форми роботи кафедри англійської мови Рівненської гуманітарної гімназії, спрямовані на зростання професійного рівня педагогів, формування їх інноваційної компетентності та використання інтерактивних технологій викладання. Здійснено аналіз практичної роботи кафедри над проблемною темою «Організаційно-методичні умови розвитку гімназійної іншомовної освіти в контексті соціально-педагогічних трансформацій освітнього простору».

Ключові слова: гімназія, педагог, навчання, інноваційні технології, компетентність.

В статье представлены система, содержание и формы работы кафедры английского языка Ривненской гуманитарной гимназии, направленные на рост и совершенствование педагогического мастерства педагогов, формирование их инновационной компетентности. Сделан анализ практической работы кафедры над проблемной темой «Организационно-методические условия развития гимназического иноязычного образования в контексте социально-педагогических трансформаций образовательного пространства».

Ключевые слова: гимназия, педагог, обучение, инновационные технологии, компетентность.

The author of the article represents the system, forms and content of the work carried out at the English department of Rivne humanitarian gymnasium with the aim of mastering professional level of teachers, practical implementation of the tasks concerning teaching foreign languages.

Key words: gymnasium, teacher, teaching, competence, technology.

Постановка проблеми. Сучасний стан міжнародних зв'язків України в різноманітних сферах діяльності, її інтеграція у європейський та світовий простір, нові політичні, соціально-економічні та культурні реалії потребують певних трансформацій у галузі навчання іноземних мов, статус яких у нашій країні має тенденцію до постійного зростання. Відповідно до Державного стандарту базової і повної середньої освіти, Концепції іншомовної освіти основне завдання вивчення іноземної мови в загальноосвітніх навчальних закладах полягає у забезпеченні оволодіння учнями вміннями та навичками спілкування в усній та писемній формах відповідно до мотивів, цілей і соціальних норм мовленнєвої пове-

дінки в типових сферах і ситуаціях, у формуванні в учнів комунікативної компетенції. Об'єктивне існування єдиного європейського освітнього і наукового простору, входження України до нього сьогодні не викликає сумнівів. Однак якість освіти необхідно наблизити до вимог і стандартів, напрацьованих європейською спільнотою. Освіта в Україні повинна прищеплювати суспільній думці усвідомлення незалежності українців, їх приналежність до сім'ї європейських народів, розуміння європейського виміру всієї сутності України та європейського вектора її подальшого розвитку. Україна поступово інтегрується в загальносвітовий простір, в якому для вільної орієнтації необхідне знання як мінімум двох-трьох іноземних мов.

Іноземна мова – це навчальний предмет, що має високий освітній, виховний та розвиваючий потенціал. Вивчення цього предмета збагачує особистість, дає їй можливість вийти у незбагнений та цікавий світ нових знань, людського досвіду, надбання світової культури. У зв'язку з цим Й. В. Гете зауважував: «...вивчай іноземні мови. Це дасть тобі можливість оволодіти ключами до скарбниць духовності інших народів».

Мета статті – узагальнити результати дослідно-експериментальної роботи з теми кафедри; розкрити значущість виконання пріоритетних завдань розвитку сучасної іноземної освіти в умовах модернізації та втілення в практику роботи інноваційних технологій із метою розвитку інноваційної культури вчителя та учня.

Виклад основного матеріалу. Сучасні ідеї інтеграції, їх сутність розкрито у програмних документах Ради Європи та Європейського Союзу. Необхідність створення єдиного європейського простору підкреслюється в Указах Президента України, а також у затвердженій «Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу». В усіх освітніх документах розглядається європейський вимір в освіті: потреба зміцнення в молоді почуття європейської своєрідності, розуміння цінностей європейської цивілізації, основ розвитку європейської спільноти, які включають демократію, повагу до прав людини, толерантність та солідарність як результат пізнання «інших», підготовка молоді до участі в суспільному та господарському розвитку Європейського Союзу, усвідомлення його значення, збагачення знань про історичні, культурні та господарські аспекти країн – членів ЄС.

Із 2012 по 2017 роки Рівненська гуманітарна гімназія, зокрема кафедра англійської мови, у співпраці з науково-дослідною лабораторією інноваційних вихов-

них технологій Рівненського державного гуманітарного університету, якою керувала професор Т. Д. Дем'янюк, здійснювали дослідження та впровадження у практику роботи інноваційних технологій розвитку та виховання особистості в єдиному європейському просторі.

Тема дослідження – «Європейський вимір в освіті: потреба зміцнення в учнівській молоді почуття європейської своєрідності».

Варто зазначити, що вибір теми дослідження носив послідовних характер. Так, п'ять попередніх років гімназія працювала над темою «Самовизначення та саморозвиток особистості гімназиста», наступні п'ять років – «Формування духовно-моральних якостей особистості гімназиста на уроках англійської мови». У світлі сучасних ідей інтеграції, сутність яких розкрито в основних документах Ради Європи та Європейського Союзу, Рівненська гуманітарна гімназія подала заявку на проведення дослідно-експериментальної роботи з теми «Розвиток і виховання особистості гімназиста в єдиному європейському просторі». Проведення дослідно-експериментальної роботи передбачало чотири етапи: організаційно-підготовчий; діагностико-концептуальний; формувальний; узагальнюючий.

Організаційно-підготовчий етап сприяв тому, що вчителі кафедри опрацювали науково-методичну літературу, визначалися з проблемними темами, виступали з доповідями та рефератами. Як наслідок – було створено науково-методичне забезпечення навчально-

но-виховного процесу засобами предмета «Англійська мова». Опрацьований науково-методичний матеріал став підґрунтям для практичного застосування на уроках англійської мови теоретичних та методичних засад гуманістично-інноваційної освіти нового типу, інноваційного стилю викладання англійської мови, розвитку та виховання особистості гімназиста в єдиному Європейському освітньому просторі.

Діагностико-концептуальний етап довів, що єдність і перспективи розвитку європейського освітнього простору забезпечує школа і вчитель. Саме тому науково-методична робота на кафедрі зорієнтована на підготовку кваліфікованого фахівця, мобільного, активного, творчого, здатного до впровадження новітніх педагогічних технологій, спроможного до фахового розвитку та неперервного саморозвитку в умовах європейської інтеграції. З цією метою на кафедрі було не лише проведено ряд діагностик, а й здійснено їх моніторинг та аналіз, зокрема:

- розроблено графічно-візуальне відображення особистості вчителя, на основі чого було доведено, що якісне навчання дітей під силу забезпечити лише сучасному, креативному та освіченому вчителю. Викладачі кафедри англійської мови, опрацювавши відповідний теоретичний матеріал, прийшли до висновку: з позицій системного підходу індивідуальність учителя має три найважливіших взаємопов'язаних компоненти (див. рис. 1).

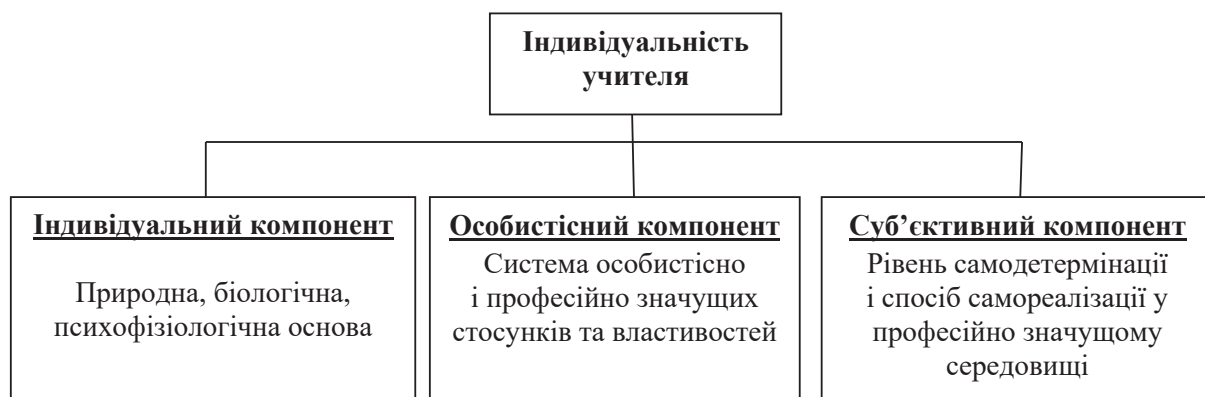

Рис. 1. Індивідуальність учителя – невід'ємна складова навчально-виховного процесу

- упроваджено модель конкурентоспроможного вчителя, завдяки чому розуміння вчителями своєї індивідуальної сутності, потреба мати свій власний стиль професійної діяльності та бути конкуренто-

спроможним у сучасних соціально-економічних умовах спонукає кожного з них до пошуку оптимальної особисто для нього педагогічної технології (див. рис. 2).

Рис. 2. Модель конкурентоспроможного вчителя англійської мови

Діагностичні дослідження підтвердили готовність та підготовленість учителів кафедри до освоєння інновацій, мотивацію щодо участі в пошуковій діяльності, потребу введення педагогічних інновацій на рівні власної педагогічної практики. Зокрема, кожен творчий учитель кафедри дотримується власного стилю, володіє лише йому притаманними прийомами, навичками, методиками, що підвищує його імідж як педагога.

Із метою формування інноваційно-освітнього про-

стору, який забезпечує професійне зростання педагогів, активізує розвиток творчого пошуку та ініціативи, формує самомотивацію кожного вчителя, було запроваджено методичний проект «10 кроків до майстерності». Зважаючи на це, вчителям кафедри було запропоновано діагностування на визначення рівня творчого потенціалу. За результатами роботи в цьому напрямку в кінці навчального року було проведено моніторинг, який показав наступне (див. рис. 3).

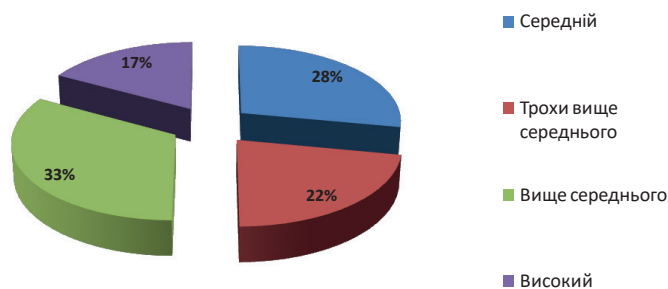

Рис. 3. Діагностування вчителів з метою визначення рівня творчого потенціалу

В умовах інтеграції освіти у європейський простір уся навчально-виховна діяльність учителів кафедри спрямована на формування учня як усебічно-розвинутої особистості, здатної самостійно і творчо вирішувати нестандартні навчальні та побутові ситуації, при цьому думка учнів має бути обґрунтована, підтверджена фактами, а також відображати систему духовних і

життєвих пріоритетів кожного. При цьому на перше місце виступають гуманістичні пріоритети, а кінцевою метою всіх перетворень є духовний розвиток особистості: формування громадянина з високим рівнем національної свідомості, освіченості, налаштованої на постійний пошук та самовдосконалення. Отже, ми маємо прагнути ідеалу (див. рис. 4).

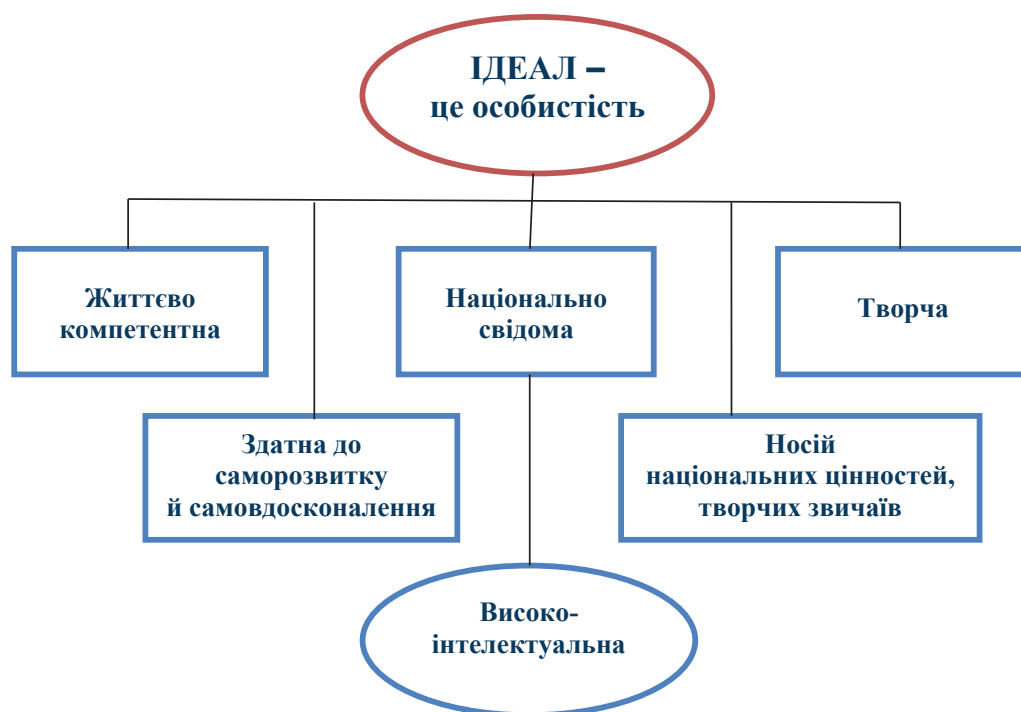

Рис. 4. Розвиток особистості гімназиста в контексті сучасної європейської освіти

Виходячи з того, яку людину ми повинні виховати, на кафедрі англійської мови було розроблено структурно-логічну модель вибору гімназистами індивідуальної траєкторії навчання, завдяки якій учителі можуть використати диференційований підхід у

навчанні англійської мови. Невід’ємною складовою в роботі кожного вчителя кафедри є виховна мета, в контексті якої було розроблено завдання, що витікають із Концепції національно-патріотичного виховання (див. рис. 5).

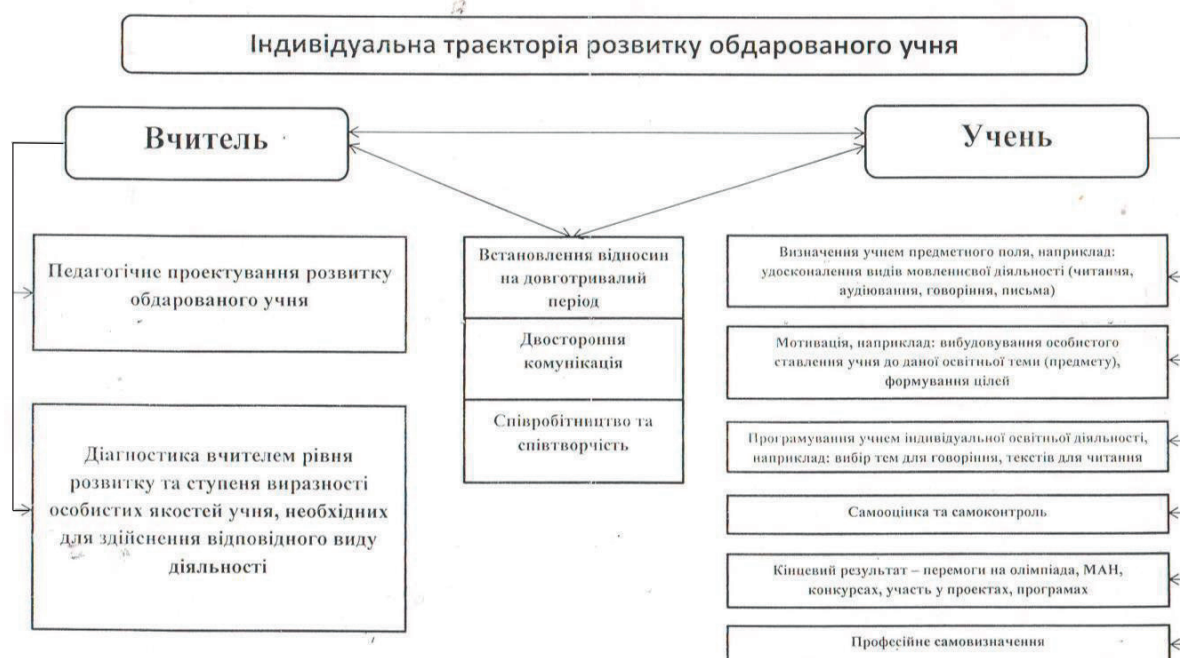

Рис. 5. Структурно-логічна модель вибору гімназистами індивідуальної траєкторії навчання

Глобалізація суспільства, потреба особистості у швидкій адаптації до умов полікультурного світу, який постійно змінюється, спонукає учнів бра-

ти участь у міжнародних програмах та проектах (див. рис. 6).

Рис. 6. Участь у міжнародних програмах

Формувальний етап передбачав оптимізацію навчально-виховного процесу, формування творчої особистості гімназиста засобами іншомовного спілкування, яке включає:

- інтерактивне навчання;
- соціокультурний компонент у системі стратегії навчання іншомовного спілкування;
- інформаційні та телекомунікаційні технології у розвитку творчого потенціалу особистості гімназиста;
- акмеологію та сугестопедію у розвитку творчих здібностей особистісних якостей гімназиста.

Узагальнюючий етап довів, що педагогам є чим похвалитися, зокрема:

- створено програму та посібник з курсу «Єврознавство» для учнів 9-х класів;
- видано посібник «Система інноваційно-дослідницької роботи в умовах діяльності кафедри: з досвіду роботи кафедри англійської мови Рівненської гуманітарної гімназії» (автор Л. І. Меркулова);
- вивчено та впроваджено в практику роботи передовий педагогічний досвід учителів кафедри: «Використання мультимедійних технологій для розвитку творчих здібностей гімназистів в умовах модернізації змісту освіти» (Т. М. Дрига); «Роль та місце проектно-методики у формуванні іншомовної, комунікативної компетенції гімназиста» (В. В. Фарина); «Сугестопедія (асоціативний малюнок) у розвитку соціокультурної освіти гімназистів в контексті соціально-педагогічних трансформацій освітнього простору» (Л. І. Меркулова);
- успішно використовуються акмеологічні детермінанти та елементи сугестивної педагогіки у формуванні особистості (Н. О. Тиможук);
- відбувається активне створення пізнавально-комунікативного поля уроку англійської мови засобами ІКТ (інтерактивна дошка) в рамках програми «Відкритий світ» (Н. Я. Позняковська).

Висновки. Сенека зазначав: «Якщо людина не знає, до якої мети вона рухається, для неї жоден вітер

не буде попутним». Сучасний педагог повинен бути готовим до змін, що відбуваються в системі освіти, здатним сміливо приймати педагогічні рішення, виявляти ініціативу, творчість. Проблему ефективності, результативності педагогічного процесу можна розв'язати лише за умови забезпечення високої компетентності та професійної майстерності кожного педагога. Організація вивчення іноземної мови в тісному зв'язку з національною культурою досліджуваної мови буде сприяти комунікативно-пізнавальній мотивації учнів, розширенню загальнокультурного інтелекту школярів, ефективній реалізації загальнодидактичних вимог поєднання навчання з вихованням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антологія адаптованого досвіду Або для чого існують програми освітніх обмінів. – Рівне, 2004.
2. Індивідуальність учителя і освітні технології. – Київ : А.С.К., 2002.
3. Іншомовна освіта завжди актуальна : хроніка всеукраїнського науково-методичного семінару // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2010. – № 3. – С. 6–8.
4. Коваленко О. Удосконалення системи шкільної іншомовної освіти в контексті соціально-педагогічних трансформацій освітнього простору України / О. Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2007. – № 4. – С. 9–16.
5. Нова школа. Простір освітніх можливостей : проект для обговорення. – 2016. – 18 серпня.
6. Оршак Л. Організація роботи педагогічного колективу гімназії у контексті вивчення освітніх систем інших країн / Л. Оршак // Рідна школа. – 2009. – № 1–2. – С. 64–66.
7. Попова В. Робота над проблемною темою гімназії / В. Попова // Директор школи. – 2009. – № 12.

8. Рабченко Т. С. Підвищення професійної майстерності вчителя / Т. С. Рабченко. – К. : ІЗМН, 1997. – 132 с.

9. Табачник Д. Сім напрямів євроінтеграції середньої освіти / Д. Табачник // Іноземні мови в навчальних закладах. – К.: Вид-во „Педагогічна преса”. – 2011. – № 5. – С. 13–19.

10. Чистяк О. Виховуємо особистість / О. Чистяк // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2010. – № 5. – С. 138–144.

Дата надходження до редакції: 13.02.2017

УДК 372.8.53:159.955.

Галина МОШКОВСЬКА,
старший викладач кафедри філософії, економіки
та менеджменту освіти Рівненського ОІППО

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

У статті обґрунтовано поняття «критичне мислення», розкрито основні методологічні вимоги, яким повинна відповідати педагогічна технологія, заснована на використанні критичного мислення.

Ключові слова: критичне мислення, сучасні педагогічні технології, сучасна школа.

В статье обосновано понятие «критическое мышление», раскрыты основные методологические требования, которым должна отвечать педагогическая технология, основанная на использовании критического мышления.

Ключевые слова: критическое мышление, современные педагогические технологии, современная школа.

The article defines the term «innovation», «modern educational technology». The basic methodological requirements that must meet educational technology. Analyzes the major groups of modern educational technologies that enhance the quality of training at the level of international standards.

Key words: innovation, modern educational technology, modern school.

Сьогодні ставить перед сучасним учнем два важливі завдання – набуття навичок критичного і творчого мислення, вміння працювати з інформацією й систематизувати її, виступати перед аудиторією, володіти навичками ділової комунікації, здійснювати пошук ефективних способів діяльності, бути «членом команди». Саме така діяльність на уроці сприятиме тому, що навчання буде успішним, а набуті знання – якісними. Однак подібна організація педагогічної діяльності вимагає від учителя знання нових методів роботи, впровадження нових педагогічних технологій, необхідності самому постійно навчатися, творити, розвиватися та самовдосконалюватися [1].

Однією з технологій, що допоможе учневі не тільки засвоїти необхідний обсяг знань, а й сприятиме розвитку його особистісних якостей, є формування та розвиток критичного мислення.

Інтерес до технології критичного мислення як освітньої інновації виник в Україні порівняно недавно – близько десяти років тому. Натомість в освіті США та Канади цей напрям залишається популярним уже майже півстоліття.

Освіта орієнтована на майбутнє, яке не може бути наперед визначено, а отже, першочерговим є розвиток такого типу мислення, що дає змогу адекватно оцінювати нові обставини та формувати стратегію подолання проблем, які виникають. Зважаючи на це, розвиток критичного мислення стає найбільш актуальним у період інтенсивних соціальних змін, коли необхідно діяти, пристосовуючись до нових політичних, економічних чи інших обставин, ефективно вирішуючи проблеми, результати яких важко передбачити. У цьому сенсі очевидно є життєва необхідність формування критичного мислення для вітчизняної освітньої системи.

Для учнів загальноосвітніх закладів найбільш ефективною, безумовно, є інтеграція критичного мислення в традиційні шкільні дисципліни. У рамках такого підходу сформувалися моделі та стратегії, що поставили критичне мислення у центр навчального процесу. Звичайно, навчальна програма з кожного предмета має свої специфічні особливості, однак існують певні тенденції, що притаманні усім без винятку програмам, адже пов'язують шкільні предмети не лише з розвитком мислення, а й із життям поза навчальним закладом, підвищуючи, таким чином, рівень критичної рефлексії учнів. Коли такий підхід моделюється та реалізується вчителем-професіоналом, можна впевнено стверджувати, що така школа справді орієнтована на розвиток дитини.

На сьогодні накопичено певний науковий досвід, необхідний для дослідження представленої нами